

9. SPRAWIEDLIWA POSTAWA CZŁOWIEKA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Każda osoba ludzka powinna kierować się sprawiedliwością, uczciwością – postawa uczciwa i sprawiedliwa powinna istnieć w myślach, czynach wobec rodziców, nauczyciela, bliskich. Osoba, w posiadaniu poczucia sprawiedliwości, kieruje się dobrem innych, angażując się w życie wspólnotowe, buduje tę wspólnotę i pozwala jej przetrwać. Dzięki temu taka osoba staje się doskonalsza moralnie. Zadaniem każdego wychowanka powinna być zatem dbałość o sprawiedliwe relacje interpersonalne. Człowiek postępując sprawiedliwie unika wyrażania krzywdy innym, a jego postępowanie jest uczciwe i zgodne z prawdą.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Sprawiedliwość jako wartość kształtująca człowieka

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Sprawiedliwa postawa wobec drugiego człowieka

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest sprawiedliwość?
- Uczciwość i sprawiedliwość w naszym życiu.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Należy żyć w zgodzie z własnym sumieniem.
- Sprawiedliwość jest cnotą moralną, która kształtuje życie społeczne każdego człowieka.
- Bycie sprawiedliwym wymaga od człowieka bycia przyzwoitym i uczciwym.
- Nie wolno budować dobra na cudzym nieszczęściu.

→ ZASADY

- Jestem uczciwy wobec siebie i innych.
- Kieruję się prawdą.
- Jestem życzliwie nastawiony do wszystkich ludzi.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Należy sprawiedliwie oceniać własne postępowanie.
- niesprawiedliwość rodzi poczucie krzywdy.
- Sprawiedliwa postawa pozwala godnie traktować innych.

→ ZASADY

- Uczę dziecko podejmowania sprawiedliwych decyzji i wyborów.
- Własnym przykładem staram się kształtować zachowanie dziecka.
- Wychowuję dziecko w duchu sprawiedliwości.
- Staram się rozwijać w dziecku wrażliwość na problemy drugiego człowieka.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Każdy uczeń powinien być traktowany jednakowo.
- Szkoła jest wspólnotą, w której kształtowane są postawy sprawiedliwości, uczciwości, szacunku i tolerancji.
- Należy być sprawiedliwym w działaniu i ocenianiu.

→ ZASADY

- Dowartościowuję każdego wychowanka.
- Wspieram sprawiedliwe decyzje i postępowanie uczniów.
- Staram się rozwijać w wychowankach poczucie sprawiedliwości, stosując różne środki dydaktyczne.
- Jestem wyrozumiały i sprawiedliwy względem ucznia.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Proponuję wychowankom krótką dyskusję na temat roli sprawiedliwości, jej wymiaru w życiu człowieka.

Pytania pomocnicze:

- Czym powinien kierować się człowiek, postępując sprawiedliwie? Zdefiniuj, co znaczy według ciebie sprawiedliwy czyn. Z czym kojarzy się sprawiedliwość? Podaj przykład.
- Dlaczego kłamstwo lub oszustwo nie płaci? Czy potrafisz podać jakiś przykład z własnej obserwacji?

Głównym celem zajęć jest refleksja uczniów na temat istoty sprawiedliwości w ich codziennym życiu.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młody człowiek swoim sprawiedliwym postępowaniem przyczynia się do rozwoju siebie i drugiej osoby. Dzięki poczuciu sprawiedliwości jest chętny do współdziałania w społeczeństwie. Jego sprawiedliwa postawa pomaga w rozwiązywaniu trudnych problemów i konfliktów. W sposób uczciwy i odpowiedzialny traktuje innych. Kieruje się miłością i szacunkiem wobec bliźniego, potrafi wybaczać.

1.10. ZAGROŻENIA

We współczesnym świecie młody człowiek może spotkać się z wieloma przejawami braku sprawiedliwości. Przez poczucie krzywdy, buntu czy konfliktu z drugim człowiekiem nie będzie dostrzegał prawdziwej sprawiedliwości. Może dopuszczać się niewłaściwych zachowań i krzywdzić innych. Niewłaściwe zachowanie będzie sprzeczne z jego godnością osobistą. Nie będzie potrafił sprawiedliwie ocenić własnego postępowania.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

KTÓRY SKRZYWDZIŁEŚ

*Który skrzywdziłeś człowieka prostego,
Śmiechem nad krzywdą jego wybuchając,
Gromadę błaznów koło siebie mając
Na pomieszanie dobrego i złego,*

*Choćby przed tobą wszyscy się skłonili,
Cnotę i mądrość tobie przypisując,*

*Złote medale na twoją cześć kując,
Radzi że jeszcze jeden dzień przeżyli,*

*Nie bądź bezpieczny. Poeta pamięta,
Możesz go zabić – narodzi się nowy.
Spisane będą czyny i rozmowy.*

*Lepszy dla ciebie byłby świt zimowy
I sznur, i gałąź pod ciężarem zgięta.*

↑ Cz. Miłosz, *Który skrzywdziłeś*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 375.

KOMENTARZ

Utwór pt. *Który skrzywdziłeś* obrazuje wartość sprawiedliwego postępowania poety, przeciwko złu i krzywdzie. Przestrzega tych, którzy kosztem innych budują swoją przyszłość. Nie wolno na krzywdzie innych budować swojego szczęścia i sukcesu. Autor ukazuje, jak łatwo można zniszczyć człowieka, zwłaszcza w totalitarnym systemie. Poeta stawia na pierwszym miejscu dobro człowieka i ochronę jego godności. Uznaje, że wartości tj. dobro, uczciwość, sprawiedliwość i współczucie są najważniejsze. Każda osoba ludzka powinna kierować się w życiu normami etycznymi, by nie krzywdzić innych. Poeta chce ocalić podstawowe wartości, tworzące etos społeczeństwa, które przez współczesnych są odrzucane. Przesłaniem wiersza jest obrona ogólnoludzkiej wartości moralnych przede wszystkim sprawiedliwości, dobra, uczciwości oraz współczucia.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Każda osoba ludzka powinna mieć w sobie poczucie wspólnoty losu, a także tego, że jest częścią społeczeństwa, która stanowi fundament moralny. Powinna odkrywać w sobie sprawiedliwość, kierować się nią w swoim życiu.

Nad definicją sprawiedliwości społecznej, jej znaczeniem, rolą, ideą, a szczególnie potrzebą zastanawiał się profesor Leszek Kołakowski. W swoich przekonaniach filozoficznych głosił, że: „Pojęcie sprawiedliwości społecznej jest potrzebne, by usprawiedliwić wiarę – która nie wydaje mi się ekstrawagancka – że jest ludzkość, nie tylko jednostki, że ludzkość, w zgodzie z tradycją kantowską, jest kategorią moralną i że ludzkość ma obowiązki względem

swoich członków i segmentów”¹. Filozof uważał, że pojęcia sprawiedliwości społecznej nie można zamknąć w określone ramy, gdyż jest to pojęcie moralne. Poglądy Kołakowskiego skłaniają nas do ciągłej refleksji nad pojęciem sprawiedliwości i dobra społecznego.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

W wychowaniu młodego człowieka ważne jest dążenie do rozwijania wśród uczniów poczucia sprawiedliwości oraz uświadomienie im potrzeby brania pod uwagę wielu okoliczności przed podjęciem decyzji, tak, by była ona jak najbardziej sprawiedliwa oraz dobra dla wszystkich. Dlatego celem dzisiejszej edukacji powinno być przede wszystkim kształtowanie wśród uczniów, wchodzących w wiek dorastania, umiejętności podejmowania właściwych wyborów moralnych.

Szkoła jest środowiskiem, w którym zasady sprawiedliwości powinny być zachowywane zarówno przez uczniów, jak i przez nauczycieli. Uczniowie powinni posiadać w sobie chęć podejmowania różnego rodzaju działań na rzecz promowania sprawiedliwych postaw w ich szkole. Najważniejsze jest to, aby pomiędzy wychowankami w klasie panowały sprawiedliwe relacje.

1 L. Kołakowski, *Moje słuszne poglądy na wszystko*, wyd. Znak, Kraków 2011, s. 190.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Osoba, odczuwająca poczucie sprawiedliwości, kieruje się poszanowaniem prawa i szacunkiem wobec każdej wspólnoty ludzkiej. Jej zachowanie cechuje uczciwość i prawość. Dzięki tym cechom może odkrywać prawdę o swojej godności oraz godności innych osób. Sprawiedliwość jest zauważalna w codziennych sytuacjach. Człowiek odznaczający się postawą sprawiedliwą, uczciwą nie dopuszcza się kłamstwa, oszustwa czy kradzieży. Ważne jest rozwijanie w sobie dobra, sprawiedliwości, uczciwości i empatii. Wartość sprawiedliwości, uczciwości powinna być wpajana dzieciom od najmłodszych lat, aby mogły już w dorosłym życiu kierować się prawdą, sprawiedliwością, uczciwością i prawością. Bycie uczciwym, sprawiedliwym oznacza życie w prawdzie – w zgodzie z samym sobą i w zgodzie z innymi w szkole, w rodzinie czy w innym środowisku.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

W sensie ścisłym, dosłownym sprawiedliwy jest jedynie sam Bóg. Biblia tym samym mianem określa Jezusa (por. Dz 3,14). Starotestamentalne rozumienie sprawiedliwości polegało na tym, że Bóg daje każdemu, co mu się należy. Nagradza i karze. Rozdziela według zasług i przewin (por. Rdz 2,6-8). Jednak byłoby to zubożone rozumienie tego Bożego przymiotu. Dobitym przykła-

dem tego, jak wygląda sprawiedliwość Boża, jest *Przypowieść o synu marnotrawnym* (por. Łk 15,11-32). W tej przypowieści Jezus, który zna Ojca i o Nim nam mówi, ukazuje, że Boża sprawiedliwość jest przede wszystkim miłosierdziem. Człowiek powinien postępować sprawiedliwie, w sposób właściwy, bez grzechu. W naszym codziennym życiu, praktykowanie sprawiedliwości oznacza czynienie woli Pana Boga według tego, jak On w nas działa. W miarę, jak przewyżczamy niesprawiedliwość w naszym życiu, stajemy się coraz bardziej miłujący, cierpliwi, sprawiedliwi, łagodni, pokorni, mniej samolubni, dzięki temu sprawiedliwość wzrasta.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Kościół dzieli z ludźmi naszych czasów owo głębokie, gorące pragnienie życia pod każdym względem sprawiedliwego. Nie przestaje też poddawać uwadze licznych aspektów owej sprawiedliwości, o jaką chodzi w życiu ludzi i społeczeństw. W ślad za nauczaniem idzie wychowanie, czyli kształtowanie ludzkich sumień w duchu sprawiedliwości, a także poszczególne inicjatywy, zwłaszcza w dziedzinie apostołstwa świeckich, które w tym duchu się rozwijają.

↑ DM 12.

” Prawda i sprawiedliwość winny być ważniejsze od mojej wygody i nietykalności, w przeciwnym razie moje własne życie staje się kłamstwem. I w końcu, również „tak” wypowiedziane miłości jest źródłem cierpienia, bo miłość wciąż na nowo wymaga samowyrzeczenia, w którym pozwalam się przycinać i ranić. Miłość w rzeczywistości nie może istnieć bez tego wyrzeczenia się samego siebie, również bolesnego, inaczej staje się czystym egoizmem, a przez to samo staje się zaprzeczeniem miłości.

↑ SpS 38.

” Sprawiedliwość Boga to Jego przebaczenie. A my, jako dzieci tego dobrego Ojca, jesteśmy wezwani, aby przyjąć Boże przebaczenie, i do przebaczenia z kolei naszym braciom. Módlmy się, aby Bóg nas do tego uzdolnił, abyśmy mogli się do Niego zwrócić z prośbą żeby: „odpuścił nam nasze winy jako i my odpuszczamy naszym winowajcom” i abyśmy Go mogli nazywać w całej prawdzie „Ojcem naszym”.

↑ Franciszek, *Miłosierdzie drogą sprawiedliwości. Katecheza podczas audiencji generalnej. Cykl katechez o miłosierdziu w perspektywie biblijnej*, 3.02.2016, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_03022016.html [dostęp: 18.01.2022].

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Nie będziecie wydawać niesprawiedliwych wyroków. Nie będziesz stronniczy na korzyść ubogiego, ani nie będziesz miał względów dla bogatego. Sprawiedliwie będziesz sędził bliźniego.

↑ Kpł 19,15.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Sprawiedliwość jest cnotą moralną, która polega na stałej i trwałej woli oddawania Bogu i bliźniemu tego, co im się należy. Sprawiedliwość w stosunku do Boga nazywana jest „cnotą religijności”. W stosunku do ludzi uzdalnia ona do poszanowania praw każdego i do wprowadzania w stosunkach ludzkich harmonii, która sprzyja bezstronności względem osób i dobra wspólnego. Człowiek sprawiedliwy, często wspominany w Piśmie Świętym, wyróżnia się stałą uczciwością swoich myśli i prawością swojego postępowania w stosunku do bliźniego. „Nie będziesz stronniczym na korzyść ubogiego, ani nie będziesz miał względów dla bogatego. Sprawiedliwie będziesz sędził bliźniego” (Kpł 19,15). „Panowie, oddawajcie niewolnikom to, co sprawiedliwe i słuszne, świadomi tego, że i wy macie Pana w niebie” (Kol 4,1).

↑ KKK 1807.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Spe salvi*, Wydawnictwo M, Kraków 2007.

Burghardt W.J., *Sprawiedliwość. Globalna perspektywa*, tłum. A. Krzynówek, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006.

Miłosz Cz., *Który skrzywdziłeś*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 375.

Czyżowska D. *Sprawiedliwość i troska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012.

Franciszek, *Miłosierdzie drogą sprawiedliwości. Katecheza podczas audjencji generalnej. Cykl katechez o miłosierdziu w perspektywie biblijnej*, 3.02.2016, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audjencje/ag_03022016.html [dostęp: 18.01.2022].

Grabarska T., *A bliźniego swego...*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2001.

Jan Paweł II, *Encyklika Dives in misericordia*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 57-99.

Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, oprac. red. M. Radwan, S. Wylężek, T. Gorzkula, RW KUL, Rzym-Lublin 1988.

Janik A., *Sprawiedliwość w szkole*, „Edukacja i Dialog” 2007 nr 2, s. 2-7.

Kołąkowski L., *Moje słuszne poglądy na wszystko*, wyd. Znak, Kraków 2011.

Ślipko T., *Zarys etyki szczegółowej. Etyka osobowa*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.

Wojtyła K., *Elementarz etyczny*, wyd. TN KUL, Lublin 1999.

Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, red. T. Styczeń, W. Chudy, J.W. Gałkowski, wyd. TN KUL, Lublin 2000.

Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2000.